

IJTIMOYIY-IQTISODIY SIYOSATNI TAKOMILLASHTIRISH ASOSIDA INSON KAPITALINI RIVOJLANTIRISH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12177004>

Ubaydullaev G'ayrat Zuvaytovich

Muxammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

Qarshi filiali dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

(tel: +998919637779)

ubaydullaevgayrat1962@gmail.com

Annotatsiya

Tadqiqotning maqsadi Uchunchi Renessans uyg'onish davrini yaratish sari qadam qo'yayotgan yangi O'zbekistonda inson kapitalini rivoj topishi uchun ilm-fan, ta'lim, sog'liqni saqlash va madaniyatni yuksaltirishga qaratilgan amaliy ishlarning tahlili, dunyo sivilizatsiyalari va dunyo mamlakatlari qatori rivojlanish harakatlari. O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish asosida inson kapitalini rivojlantirish, nazariy va amaliy asoslarini o'rganish. Uchunchi Renessans uyg'onish davrini yaratish sari qadam qo'yayotgan yangi O'zbekistonda inson kapitalini rivoj topishi uchun ilm-fan, ta'lim, sog'liqni saqlash va madaniyatni yuksaltirishga qaratilgan amaliy ishlarning tahlili, dunyo sivilizatsiyalari va dunyo mamlakatlari qatori rivojlanish harakatlari. Innovatsion rivojlanish manfaatlarini yo'lida inson kapitalini shakllantirish jarayonida shaxsni ta'limga, bilim, ko'nikma, qobiliyat, motivatsiya, kasbiy yo'naltirishga, yangi ma'lumot egalarini tayyorlashga, ijtimoiy talabni shakllantirishga va ehtiyojlarga javob beradigan kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar

Ta'lim, ta'lim tizimi, inson kapitaliga investitsiyalar, ta'lim sifati, tibbiyot xizmatlari, milliy inson kapitali, innovatsion iqtisodiyot, raqamli iqtisodiyot, jahon iqtisodiyoti, mehnat resurslari, ishsizlik, yalpi ichki mahsulot.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28 yanvar 2022 yildagi PF-60-sonli "2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonining IV bo'limi "Adolatli ijtimoiy siyosat yuritish, inson kapitalini rivojlantirish"ga qaratilgan bo'lib, 34 ta maqsadlarga yo'naltirilgan quyidagi taraqqiyot strategiyasini o'z ichiga oladi.

Har bir fuqaroga davlat hisobidan aniq kasb-hunarga o'qish imkoniyatini yaratish. Kasbga o'qitish ko'lamini 2 baravar oshirib, jami 1 million nafar ishsiz fuqaroni kasb-hunarlariga o'qitish va bu jarayonda nodavlat ta'lim

muassasalarining ishtirokini 30 foizga yetkazish. Maktabgacha ta'limdagi qamrov darajasini hozirgi 70 foizdan kamida 80 foizga yetkazish, jumladan 6 yoshli bolalarni maktabgacha tayyorlov tizimi bilan qamrab olish darajasini 2024/2025 o'quv yili yakuniga qadar 100 foizga yetkazish. Maktabgacha ta'lim tizimiga xususiy sektor mablag'larini jalb qilish orqali 7 mingdan ziyod yangi nodavlat maktabgacha ta'lim tashkilotlarini tashkil etish. Shuningdek, umumiy o'rta ta'lim tizimida "Ta'lim uchun qulay muhit" dasturi amalga oshiriladi. Natijada, 2023/2024 o'quv yilidan boshlab har yili 500 ming yangi quvvat tashkil etilib, o'quv o'rinlari soni 7,5 millionga yetkaziladi. 2,5 million o'quvchi o'rniga ega maktablar qurishga 8 mlrd. dollar ajratiladi. 2022 – 2026 yillarda 160 mingdan ziyod pedagog kadrlarning malakasini oshirish. Maktabgacha ta'lim tizimida budjet mablag'larining maqsadli va samarali sarflanishini moliyaviy jarayonlarining shaffof tarzda amalga oshirilishini ta'minlash. Yangi maktablar qurish, xususiy maktablarni ko'paytirish, ta'lim sifatini oshirishni nazarda tutuvchi milliy dasturni ishlab chiqish va amalga oshirish. O'quv o'rinlari sonini 2026 yil yakuniga qadar 6,4 milliongacha yetkazish. Nodavlat ta'lim xizmatlari ko'rsatuvchi tashkilotlarga sharoit va imkoniyatlarni kengaytirish orqali ularning ulushini 2026 yilda 8 foizga, shu jumladan 2024 yilda 5 foizga oshirish. 2026 yilga qadar o'quv dasturlari va darsliklarni ilg'or xorijiy tajriba asosida to'la qayta ko'rib chiqib, amalda joriy etish. Malakali o'qituvchilarning oylik maoshlarini bosqichma-bosqich 1 000 AQSh dollari ekvivalentiga yetkazish.

Yoshlarni oliy ta'lim bilan qamrab olish darajasini 2026 yilda 50 foizga yetkazilib, davlat granti asosidagi qabul parametrlari 2 barobarga oshiriladi. 2026 yilda qabul ko'rsatkichini kamida 250 mingga yetkazish. 2026 yilga qadar 10 ta salohiyatli oliy ta'lim muassasasini QS va TNE xalqaro reytinglariga kirishga maqsadli tayyorlash, xalqaro reytinglarga kiritish bo'yicha 5 yilga mo'ljallangan maqsadli dasturlarni ishlab chiqish va tasdiqlash. "TOP-500" ga kiradigan xorijiy universitetlar bilan hamkorlikda kamida 50 ta qo'shma ta'lim dasturi va "ikki diplomli tizim" joriy qilinadi. 5 ta oliy ta'lim muassasasi milliy tadqiqot oliygohlariga aylantirilib, qo'shimcha 120 ming o'rinli o'quv binolari hamda 2026 yilga qadar 72 400 o'rinli 181 ta talabalar turar joylari barpo etish natijasida talabalarni yotoqxonaga bilan ta'minlash darajasi 60 foizdan oshiriladi. 2026 yilgacha nodavlat oliy ta'lim tashkilotlari sonini kamida 50 taga yetkazish. Samarqand shahrida 20 ming nafar talabaga mo'ljallangan "Yoshlar shaharchasi" ni barpo etib, unda kamida 4 ta xorijiy universitetning filial va kampuslarini joylashtirish. Xorijiy davlatlarning yetakchi texnika universiteti bilan birgalikda Samarqand texnologiya universitetini tashkil etish. "El-yurt umidi" jamg'armasi orqali erkin va ijodiy

fikrlaydigan yoshlarni nufuzli xorijiy oliygohlarga o'qishga yuborish ko'lamini 2 baravarga oshirish, bunda yoshlarning 50 foizini texnik, aniq fanlar va IT sohalariga o'qitish.

Ko'rsatilayotgan tibbiy xizmatlarni aholiga yanada yaqinlashtirish va qulayligini oshirish maqsadida respublika hududlarida tibbiyot klasterlarini tashkil etish, sog'liqni saqlash sohasini raqamlashtirishning 2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan strategiyasi amalga oshiriladi.

Yuqori texnologik tibbiy yordam ko'rsatish imkoniyatlarini kengaytirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish. Tibbiy xizmatlardagi xususiy sektorning ulushini 25 foizga yetkazish. Mamlakatda ishlab chiqariladigan dori-darmon va tibbiyot vositalarining ulushini 80 foizga yetkazish. Sanitariya-epidemiologik osoyishtalik va jamoat salomatligi xalqaro maqomga ega laboratoriyalarini tashkil etish. 2022-2023-2024 yillarda 70 ta oilaviy poliklinikalar, 225 ta oilaviy shifokor punktlarini tashkil etish. Malakali shifokorlarning oylik maoshlarini bosqichma-bosqich 1 000 AQSh dollari ekvivalentiga yetkazish. Jismoniy tarbiya va sport bilan muntazam shug'ullanadigan fuqarolarning sonini oshirish.

Yoshlarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlash. Yoshlarning hayoti va sog'lig'ini saqlash, ular uchun malakali tibbiy xizmatdan foydalanish shart-sharoitlarini yaxshilash, yoshlar o'rtasida tibbiy savodxonlikni oshirish va sog'lom turmush tarzini mustahkamlash. Yoshlarni vatanparvarlik, fuqarolik tuyg'usi, bag'rikenglik, qonunlarga, milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida, zararli ta'sirlar va oqimlarga qarshi tura oladigan, hayotga bo'lgan qat'iy ishonch va qarashlarga ega shaxs sifatida tarbiyalash, inson kapitalini shakllantirishni va rivojlantirishni muhim bosqichlari hisoblanadi.

2023 yili muhim voqelikdan biri 11-sentabr kuni Prezident Shavkat Mirzaevning Farmoni bilan "O'zbekiston - 2030" strategiyasi tasdiqlandi. Ushbu dasturilamal hujjat xalqimizning erkin va farovon, qudratli yangi O'zbekistonni bunyod etishda xohish – istagini ro'yobga chiqarish, har bir fuqaroga o'z salohiyatini rivojlantirish uchun barcha imkoniyatlar yaratish, sog'lom, bilimli va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, global ishlab chiqarishning muhim bo'g'iniga aylangan kuchli innovatsion iqtisodiyotni shakllantirish, adolat, qonun ustuvorligi, xavfsizlik va barqarorlikni kafolatli ta'minlash maqsadida Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini barpo etish jarayonida ortirilgan tajriba va keng jamoatchilik muhokamasi natijalari asosida ishlab chiqildi.

"O'zbekiston - 2030" strategiyasi beshta yo'nalish va 100 maqsaddan iborat bo'lib, unda barqaror iqtisodiy o'sish orqali daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan davlatlar qatoridan o'rin olish, aholi talablariga va xalqaro standartlarga to'liq

javob beradigan ta'lim, tibbiyot va ijtimoiy himoya tizimini tashkil qilish, aholi uchun qulay ekologik sharoitlarni yaratish, umuman olganda mazkur strategiyada barcha soha va yo'nalishlarda bir qator ustivor maqsad-vazifalar o'z aksini topgan. Har qanday sivilizatsiya yoki uyg'onish jarayoni inson uchun, uning baxti-saodati, taraqqiyoti, farovon turmushi, orzu-istaklari amalga oshishi uchun xizmat qilishi kerak. O'zbekistonda inson kapitalining rivoj topishi uning qiymati bilan o'lchanadi, ya'ni turli usullar - investitsiya, ya'ni ta'lim tarbiyaga, ilmga, ma'rifatga, sog'liqni saqlashga, jismoniy va madaniy tadbirlarga jalb qilinadigan sarmoyalar va boshqalar bilan hisoblanadi. Inson kapitali - bu sarmoyalar natijasida shakllanadigan va shaxs tomonidan to'plangan, ijtimoiy takror ishlab chiqarishning u yoki bu sohasida maqsadga muvofiq foydalaniladigan, mehnat unumdorligi va ishlab chiqarishning o'sishiga yordam beradigan ma'lum bir salomatlik, bilim, ko'nikma, qobiliyat, motivatsiya, samaradorlik zaxirasi. Inson kapitalini shakllantirish - bu ijtimoiy ishlab chiqarishda ishtirok etadigan shaxsning yuqori sifatli ishlab chiqarish xususiyatlarini izlash, yangilash va takomillashtirish jarayonidir.

E'tirof etishimiz joizki, oxirgi yetti yilda maktabgacha ta'lim bo'yicha qamrov darajasini 27 foizdan 72 foizga, oliy ta'limda esa 9 foizdan 41 foizga, oliygohlar sonini 77 tadan 213 taga yetkazilganligi sohadagi ishlar ko'lami yoshlarning intellektual salohiyatini inson kapitalini rivojlantirish davlatning ustuvor vazifalaridan biri ekanligini va ularning natijasini ko'rsatib turibdi. Ta'lim sifatini oshirish maqsadida 2023 yil xorijiy mamlakatlardan taklif etilgan 500 nafar chet tili mutaxassisi maktablarda ish boshladi. Kelgusi yillarda ularning sonini 3 barobar oshirish, 10 va 11-sinflarda qator fanlarni o'quvchilarning tanlovi asosida chuqurlashtirib o'qitish yo'lga qo'yilmoqda.

Prezidentimiz Sh.M.Mirzaevning mamlakatimizda keng ko'lamli demokratik o'zgarishlar, jumladan ilm-fan va ta'lim-tarbiya sohasidagi islohotlar orqali O'zbekistonda yangi uyg'onish davri, ya'ni Uchinchi Renessans poydevorini yaratish borasidagi sa'y-harakatlari kutilgan natijalar berishiga to'la asos bor, deb baholanmoqda. Zero Prezidentimiz ta'kidlaganidek: "Bizning havas qilsa arziydigan ulug' tariximiz bor. Havas qilsa arziydigan ulug' ajdodlarimiz bor". Bunda, avvalo, ta'lim va tarbiyani rivojlantirish, sog'lom turmush tarzini qaror toptirish, ilm-fan va innovatsiyalarni taraqqiy ettirish milliy g'oyamizning asosiy ustunlari bo'lib, xizmat qilishi lozim deb ta'kidlab o'tdilar. Ta'kidlash joizki, bugun uchinchi Renessans masalasini o'ta strategik vazifa sifatida oldimizga qo'yib, uni milliy g'oya darajasiga ko'tarayotgan ekanmiz, maktabgacha ta'lim va maktab ta'limi, oliy va o'rta maxsus ta'lim tizimi hamda ilm-fan, madaniy-ma'rifiy

masalalar bo'lg'usi Renessansning to'rt uzviy halqasi sifatida ko'rilmoqda. Bu jarayonda bog'cha tarbiyachisi, maktab o'qituvchisi professor-o'qituvchilar va yosh ilmiy-ijodiy tadqiqotchilarimiz esa yangi Uyg'onish davrining to'rt tayanch ustuniga aylanishi kerak. Renessans poydevorini yaratish o'z-o'zidan vujudga kelmaydi, buning uchun, avvalo yuzlab, minglab iste'dodli kadrlar, fidoyi shaxslar kerak. Darhaqiqat bugunki kunda mamlakatning rivojlanishi faqat mavjud tabiiy resurslar yoki aholi soniga bog'liq bo'lmay qoldi. Jahon bankining ma'lumotlariga ko'ra, kurrai zaminimiz umumiy boyligining 67 foizi 374 trillion AQSh dollari inson kapitaliga, ya'ni asosan, shaxsning ilm darajasiga to'g'ri kelmoqda. AQShda ushbu ko'rsatkich milliy boyligining 77-foizi – 95 trillion dollarga yetgan. Shuning uchun davlatimiz rahbari “Eng katta boylig-bu aql-zakovat va ilm, eng katta meros-bu yaxshi tarbiya, eng katta qashshoqlik-bu bilimsizlikdir” degan fikrni alohida keltirib o'tadi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, hozirgi paytda inson kapitaliga nisbatan qarashlar tubdan kengayib, unga qimmatbaho aksiya hamda daromadlar oqimi sifatida qaralmoqda. Chunki inson kapitali iqtisodiy rivojlanish bilan chambarchas bog'liq. Buni dunyoga mashhur hind olimi, Nobel mukofoti sohibi (1998 yil) Amartiya Sen ilmiy asoslab bergan. Uning fikricha rivojlanish jarayoni faqat moddiy yoki iqtisodiy farovonlikning ortishi emas, balki jamiyatning har bir a'zosiga tanlov erkinligi yuqoriligini nazarda tutadigan shaxsning imkoniyatlarini kengaytirishdir. Davlat nafaqat iste'mol tengligini, birinchi navbatda, ta'lim, sog'liqni saqlash xizmatlari, shuningdek, siyosiy va fuqarolik huquqlari sohasida teng huquqlikni ta'minlashi kerak. Bu inson kapitalini rivojlanishiga xizmat qiladi.

Globallashuv, u qanday baholanishidan qat'i nazar, qaytarib bo'lmaydigan jarayon, jahon taraqqiyotining muqarrar taqdiridir. Bu ham ko'p qirrali hodisa, ham yoshlarga ta'sir etuvchi tabiiy omildir. Ushbu ikki tomonlama xususiyatga ega bo'lgan globallashuv yoshlarga ham ijobiy, ham salbiy ta'sir ko'rsatadi. Shu ma'noda, global jarayonlarning inson kapitalini rivojlantirishga ijobiy ta'sirini o'rganish g'oyat dolzarbdir.

Global innovatsion indeks-mamlakatlarning innovatsion imkoniyat va ko'rsatkichlari reytingidir. Bunda institutlar, inson kapitali va tadqiqotlar, infiratuza, kreditlar, investitsiyalar, kommunikatsiya mezonlariga asoslangan holda innovatsiya darajalari o'lchanadi. Yuqorida qayd etganimizdek, bu reyting ma'lum mezonlar asosida ishlab chiqiladi. 2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi va “O'zbekiston - 2030” strategiyasining asosiy maqsadlaridan biri ham inson kapitalini rivojlantirishga qaratilgan. Strategiyaning maqsadi 2030 yilga kelib, O'zbekistonning global

innovatsion indeks reytingi bo'yicha jahonning kuchli 50 ilg'or mamlakati qatoriga kirishi zaruriy shart qilib qo'yildi. Buni esa respublikamizning xalqaro maydondagi raqobat bardoshligi darajasini va innovatsion jihatdan tarqqiy etishini belgilovchi asosiy omil sifatida baholash va e'tirof etish mumkin. Shuni mamnuniyat bilan aytishimiz mumkinki, O'zbekiston Markaziy va Janubiy Osiyo mintaqasi bo'yicha kuchli uchtalikka kirgan yetakchi davlat bo'ldi (Hindiston-40, Eron Islom Respublikasi-53 va O'zbekiston-82). Global innovatsion indeks reytingi ko'rsatkichlari jahon mamlakatlari iqtisodiyotini o'zida qamrab olib, u 80 ga yaqin ko'rsatgichlarlar asosida aniqlanadi. O'zbekiston ko'rsatgichlarning ikkinchisida, "Inson kapitali va tadqiqotlar" (Human capita & research)da 7 pog'ona yuqorilab 30,8 daraja yoki 65-o'rin egallagan. Umuman olganda, bugun O'zbekistonning xalqaro indekslar va reyting ko'rsatgichlariga erishishdagi muhim qadamlardan biri sifatida qabul qilingan Ilm-fanni 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi amalda ishlamoqda. Buni xalqaro indekslar va reyting ko'rsatgichlarida bosqichma-bosqich yuqorilab borayotganligimizdan ham anglash qiyin emas.

O'zbekistonda ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni takomillashtirish asosida inson kapitalini rivojlantirishning innovatsion modeli, uning harakatlantiruvchi kuchlari, yangi bilimlar, shaxslar va umuman jamiyatning intellektual va ijodiy salohiyati inson kapitalini mamlakatning raqobatbardoshligi uchun strategik resursga aylantiradi. Inson salohiyati barcha rivojlangan mamlakatlarda iqtisodiy o'sishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi va milliy boylikning asosiy tarkibiy qismi sifatida e'tirof etilgan. Mamlakatimizning rivojlanish rejalarini belgilovchi asosiy hujjatlarda 2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi va "O'zbekiston - 2030" strategiyasining asosiy tamoyillari qatorida o'zbek xalqining salohiyatini ro'yobga chiqarishdir. Ba'zi olimlar va iqtisodchilar ko'pincha "inson kapitali" va "inson salohiyati" tushunchalarini ma'no jihatidan teng deb hisoblashadi, ammo bizning fikrimizcha, bu ikki tushuncha o'xshash, ammo bir xil emas. Inson salohiyati konsepsiyasi biroz kengroq bo'lib, nafaqat shaxsga investitsiyaning iqtisodiy tomonini, balki makro darajada inson kapitalini shakllantirish, rivojlantirish va ishlatish uchun ijtimoiy-iqtisodiy shart-sharoitlarni, masalan, hayot sifatini o'z ichiga oladi.

Inson kapitali - bu odamlar o'z hayoti davomida sarmoya kiritadigan va to'playdigan, jamiyatning hissa qo'shadigan a'zolari sifatida o'z salohiyatini ro'yobga chiqarishga imkon beradigan bilim, ko'nikma va salomatlikdir.

Global miqyosda keng qamrovli baholash va yangilangan dastlabki ma'lumotlarni to'plash bo'yicha harakatlar kuchli tomonlarni aniqlashi va inson kapitalini rivojlantirish samaradorligini oshirish imkoniyatlarini aniqlashi mumkin.

“Inson kapitalini rivojlantirish” loyihasi inson kapitalini rivojlantirishga hissa qo‘shuvchi omillarni o‘rganish va tahlil qilishni boyitadi, masalan, “Xizmat ko‘rsatish ko‘rsatkichlari” dasturi va “Bolalik davridagi ta‘lim sifati va natijalarini baholash” so‘rovlarini kengaytirish orqali.

Inson kapitalini rivojlantirish uchun imkoniyatlar va xatarlarning kombinatsiyasi uning ta‘lim kabi muhim elementida to‘liq aks etadi. Uning o‘zgarishidagi asosiy tendensiya - bu aholining bilim darajasining oshishi. Aholining ma‘lumot darajasining o‘sishi nafaqat aholi va ish beruvchilar tomonidan unga bo‘lgan talab bilan, balki tegishli infratuzilmaning rivojlanishi bilan ham bog‘liq.

Inson kapitalining tarkibiy elementi sifatida ta‘limning ahamiyatini e‘tiborsiz qoldirib bo‘lmaydi. Ko‘rinib turibdiki, xodimlarning kasbiy bilimlari kompaniyaning muvaffaqiyatli ishlashi uchun asosdir. Ta‘lim insonning nafaqat ishchi, balki o‘quvchi sifatidagi samaradorligini oshiradi, ya‘ni bilim va ko‘nikmalarni yanada to‘plash jarayonini tezlashtiradi va osonlashtiradi. Bundan tashqari, mahalliy va xorijiy olimlar aholining ta‘lim darajasini, shuning uchun inson kapitalini oshirish, qoida tariqasida, bandlik va ish haqining oshishiga olib kelishini isbotladilar, bu esa iqtisodiy manfaatlardan tashqari, qulay ijtimoiy oqibatlarga olib keladi. .

Shunga ko‘ra, ta‘lim kabi komponentning rivojlanishiga ta‘sir ko‘rsatadigan omillar quyidagilar bo‘lishi mumkin:

- o‘rganish va ijodiy fikrlash uchun individual qobiliyatlari;
- umumiy va kasb-hunar ta‘limi tizimining holati;
- keksa oila a‘zolarining ta‘lim darajasi;
- oilaviy an‘analar;
- fan va innovatsiyalarni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash va boshqalar.

Zamonaviy bilimlarning asoslari bizga davlat darajasida inson kapitalining tizimli shakllanishini va shuning uchun O‘zbekistonning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish sur‘ati va sifatini belgilovchi eng muhim tarkibiy omillarni guruhlash imkonini beradi. Bularga quyidagilar kiradi:

– ijtimoiy insonparvarlikni inson taraqqiyoti maqsadlarini (umr, salomatlik, umr ko‘rish darajasi va davomiyligi, psixologik qulaylik, axloqiy ma‘naviy yuksalish darajasi, qadr-qimmatini, qadr-qimmatini oshirish) amalga oshirishda davlat siyosatining (umumiy va xususiy) maqsadga muvofiqligi, tashkil etilishi va samaradorligi sifatida shakllantirish;

- aholining hayot sifati va salomatligini davlat darajasida ijtimoiy-iqtisodiy yetuklik, milliy madaniyat va davlat boshqaruvi samaradorligining asosiy qadriyati, asosiy maqsadi va asosiy mezonlaridan biri sifatida tan olish;
- ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning davlat uzoq muddatli dasturlariga kiritilgan hayot va salomatlik sifatining yuqori davlat standartlarini ishlab chiqish va belgilash;
- davlat va tijorat korxonalarida davlat hokimiyatini ma'naviy boshqarish va ma'naviy boshqaruvning yangi usullarini yaratish;
- davlat va xususiy iqtisodiyotning barcha sohalarida axloqiy iqtisodni (iqtisodiy etikani) shakllantirish;
- milliy ta'limda bilimlarni shakllantirishning yangi modelini yaratish;
- aholining axloqiy dunyoqarashini shakllantirish;
- mazmuni va sifatiga ko'ra talabga ega bo'lgan kasbiy ta'limni yaratish;
- inson kapitalini tashkil etuvchi asosiy inson qobiliyatlarini rivojlantirish va qo'llash;
- aholining jismoniy va ruhiy salomatligini takror ishlab chiqarish;
- qulay va samarali tibbiy yordam ko'rsatish;
- rivojlangan fan va innovatsion faoliyat;
- mehnat, tadbirkorlik va ijtimoiy faoliyat;
- har qanday resurslardan, shu jumladan mineral resurslardan oqilona, tejamkorlik bilan foydalanish;
- tabiiy muhit bilan oqilona munosabatlar.

Xulosa. Ushbu maqolada Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi va "O'zbekiston - 2030" strategiyasining ustuvor yo'nalishlariga e'tibor qaratdik. Shubhasizki, ushbu hujjatlarning har bir bandi mamlakatimiz taraqqiyotiga xalqimiz manfaatlariga xizmat qiladi. Ushbu ulug'vor g'oyalar esa mamlakatimizda inson qadri va salohiyatini yuksaltirish orzu umidlarini ro'yobga chiqarish, tinch osoyishta baxtli va farovon hayotini ta'minlash bosh maqsadga aylanganini ifodasidir. Shu ma'noda, global jarayonlarning inson kapitalini rivojlantirishga ijobiy ta'sirini o'rganish g'oyat dolzarbdir. Umuman olganda, O'zbekiston Global innovatsion indeks reytingida o'zining dastlabki qadamlarini dadil tashlagani va iqtisodiy jihatdan taraqqiy etgan mamlakatlar orasida salmoqli o'rin egallab borayotgani barchamizga faxr bag'ishlaydi. Bu esa mamlakatimizning barqaror taraqqiyoti, davlatimiz kuch-qudratining mustahkamlanishi hamda xalqimiz farovonligi darajasining o'ziga xos ko'zguvidir. Davlatimiz tomonidan ilm-fan, ta'lim va tarbiya, sog'liqni-saqlash va ma'naviyat va madaniyatni rivojlantirish sohasida katta miqdorda mablag'lar ajratilib investitsiyalar

kiritilmoqda, amalga oshirilayotgan ushbu islohatlar yoshlarimizning bilimlar zaxirasini va darajasini oshiradi, shu bilan birga milliy inson kapitalining hajmi va sifati oshadi, ilmiy asoslangan xorijiy tajribalarning kirib kelishi va ularning usullaridan foydalanish, raqobatga bardosh bera oladigan milliy ta'lim tizimini shakllantiradi. Darhaqiqat taraqqiyot yo'lida izchil rivojlanish uchun mamlakatimizda ta'lim – tarbiyaga, zamonaviy bilimga ega bo'lgan mehnat bozorida raqobatbardosh kadrlar tayorlashga, ilm-fanni rivojlantirishga, sog'liqni-saqlashga, aholi turmush tarzini yaxshilashga qaratilgan keng qamrovli ishlarni amalga oshirishda katta miqdorda investitsiyalar kiritilmoqda. Inson kapitalini boshqarish bu kelgusida mintaqani ijtimoiy-iqtisodiy va innovatsion rivojlantirish yo'lida kiritilayotgan investitsiyalarning ijobiy samarasi bo'lib, inson kapitalining rivojlanishida asos bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28 yanvar 2022 yildagi PF-60-sonli "2022 – 2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. Xalq so'zi. 29 yanvar 2022 yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 28 sentabr 2023 yildagi PF-158-sonli "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. Xalq so'zi. 12 sentabr 2023 yil.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktabrdagi "O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" to'g'risidagi PF-5847 son Farmoni. <https://yza.yz/postc/3271>.
4. Q.X.Abduraxmonov "Vatanimiz ravnaqi va kelajak istiqbolimizni belgilovchi muhim hodisa". Yangi O'zbekiston 2022 yil 22 dekabr 260-son.
5. Q.X.Abduraxmonov "Inson qadrini ulug'lashga qaratilgan strategiya". Xalq so'zi 2022 yil 23 aprel 84-son.
6. B.Usmonov "Intellektual salohiyatni rivojlantirish-bugunki kunning muhim vazifasi". Xalq so'zi 2023 yil 5 oktabr 209-son.
7. G'.Z. Ubaydullaev "Inson kapitali innovatsion iqtisodiyotni shakllantirishning asosiy omili". Monografiya. Qarshi "Intellekt" nashriyoti, 2023.
8. N.Rizaev " O'zbekiston janubiy Osiyo mintaqasi kuchli uchtagida". Xalq so'zi 2023 yil 1 fevral 21-son.
9. Окункова Е.А. Роль человеческого капитала в инновационном развитии экономических систем / Е.А. Окункова // Глобальный научный потенциал. – 2018. – №11– С. 120–123.

10. Голубкин В.Н. Интеллектуальный капитал в эпоху глобализации мировой экономики. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.оулинк.ру/пуб/бизнес_образ_1_18. htm

11. <https://stat.uz/> - O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi rasmiy sayti.

12. www.ундп.уз - O'zbekistondagi Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot Dasturi veb sayti.

13. <https://zinet.uz> - Ta'lim portali